

Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Öz-Yeterlik Düzeylerinin Kadına Yönelik Şiddete ve Şiddete Uğrayan Kadına Karşı Mesleki Rollerine İlişkin Tutumlarına Etkisi

The Effect of Nursing Students' Emotional Self-Efficacy Levels on Attitude Regarding Violence and Attitudes Regarding Occupational Role in Violence

Zainab OUSMANE TAHER^a, Serap TOPATAN^b

^aOndokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği ABD, Samsun, TÜRKİYE

^bOndokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Samsun, TÜRKİYE

Çalışmanın ilk ismi Zainab OUSMANE TAHER, Ağustos 2020 tarihinde, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı'ndan Dr.Öğr.Üye.Serap TOPATAN'ın danışmanlığında yürüttüğü "Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Öz-Yeterlikleri ile Kadına Yönelik Şiddete ve Şiddete Uğrayan Kadına Karşı Mesleki Rollerine İlişkin Tutumları" başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

ÖZET Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin kadına yönelik şiddete ve şiddete uğrayan kadına karşı mesleki rollerine ilişkin tutumları üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı tipteki çalışma, 01.04.2019 ve 01.07.2019 tarihleri arasında Türkiye'nin kuzeyinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören 502 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri, Tanıtıcı Bilgi Formu, Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği, Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği araçları ile toplanmıştır. Verilerin analizinde öğrencilerin Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği toplam puan ortalamasının 69,7±13,8, Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği toplam puan ortalamasının 60,8±10,2 ve Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği toplam puan ortalamasının 114,1±20,9 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin duygusal öz-yeterlik düzeyleri ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları ($p<0,001$; $r=-0,514$) ve şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,001$; $r=-0,386$). Ayrıca öğrencilerin Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği değişkeninin Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği ($F=188,432$; $p<0,000$) ve Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ($F=91,026$; $p<0,000$) puanı üzerine etkisi basit doğrusal regresyon analizi ile incelendiğinde kurulan model istatistiksel olarak anlamlı elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin orta düzeyde duygusal öz-yeterliğe sahip oldukları, kadına yönelik şiddete ve kadına yönelik şiddette mesleki rollerine ilişkin geleneksel tutum sergiledikleri saptanmıştır. Duygusal öz-yeterlik düzeyi daha yüksek olan öğrencilerin de kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki rollerine ilişkin daha çağdaş tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

ABSTRACT This study was carried out to evaluate the effect of nursing students' emotional self-efficacy levels on their attitudes regarding violence against women and their occupational roles regarding women who have experienced violence. The descriptive study was conducted with 502 students studying at department of nursing faculty of health sciences Ondokuz Mayıs University north of Turkey between 01.04.2019-01.07.2019. The data of the research were collected using the Introductory Information Form, the Attitude regarding Violence Scale, the Attitudes regarding Occupational Role in Violence Scale, the Emotional Self-Efficacy Scale. In the analysis of the data, the total score average of the Students' Attitude regarding Violence Scale is 69.7±13.8, the total score average of the Attitudes regarding Occupational Roles in Violence is 60.8±10.2 and the average score of the Emotional Self-Efficacy Scale is 114.1±20.9 determined as. Emotional self-efficacy levels of students and their attitudes regarding violence against women ($p<0.001$; $r=-0.514$) and a negative statistically significant relationship was found between their attitudes regarding occupational roles in violence ($p<0.001$; $r=-0.386$). In addition, when the effect of the Emotional Self-Efficacy Scale variable on the Students' Attitude regarding Violence Scale ($F=188.432$; $p<0.000$) and Attitudes regarding Occupational Roles in Violence ($F=91.026$; $p<0.000$) scores of the students was examined by simple linear regression analysis, the established model was found to be statistically significant. According to these results; It has been determined that the students have medium level emotional self-efficacy and have traditional attitudes towards violence against women and their professional roles in violence against women. It was determined that students with higher emotional self-efficacy also have a more contemporary attitude towards violence against women and their professional roles in violence.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencisi; kadına yönelik şiddet; duygusal öz-yeterlik; tutum

Keywords: Nursing student; violence against women; emotional self-efficacy; attitude

Correspondence: Serap TOPATAN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Samsun, TÜRKİYE/TURKEY
E-mail: s.topatan@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics, Law and History.

Received: 13 Oct 2020

Received in revised form: 28 Dec 2020

Accepted: 29 Dec 2020

Available online: 09 Mar 2021

2146-8982 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Şiddet, insanın varoluşundan bugüne her çağda yaşam döngüsünün bir bölümünde yer almış ve yarattığı etki bütün toplumlarda farklı şekillerde görülmüştür. Öyle ki şiddet nedeni ile hâlen milyonlarca insan hayatını kaybetmekte ya da ölümcül olmayan yaralanmalara maruz kalmaktadır.^{1,2} Ayrıca kesin verilere ulaşılamasa da şiddetin dünya genelinde yıllık sağlık harcamalarına ek milyarlarca fazla dolar ayrılmasına, şiddet mağdurlarının iş gücü kaybına, kolluk kuvvetlerine fazladan yüke neden olduğu ve kaybedilen yatırımlar açısından ulusal ekonomileri de büyük zarara uğrattığı tahmin edilmektedir. Bu zararlara ek olarak, keder ve acı içinde sağlığı tehdit altında olan insan maliyeti hesaplanamamakta hatta çoğu kez göz ardı edilmektedir.^{2,3}

Kişiler arası şiddet kapsamında yer alan kadına yönelik şiddet, küresel boyutta büyük bir halk sağlığı sorunu ve insan haklarının ihlali olarak kabul edilmektedir.⁴ Çünkü şiddet sonucunda kadınlar kısa ve uzun süreli ciddi fiziksel, ruhsal, sosyal ve emosyonel problemler yaşamaktadırlar. Ayrıca şiddete uğrayan kadınların çocukları da olumsuz etkilenmekte, aileler ve toplumlar için yüksek sosyal ve ekonomik maliyetlere yol açmaktadır.^{1,2} Dünya Sağlık Örgütü'nün [World Health Organization (WHO)] küresel boyuttaki tahminlerine göre kadınların yaklaşık 1/3'ü yaşamları boyunca eşi veya eş olmayan partneri tarafından fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmakta, kadın cinayetlerinin yaklaşık 1/3'ü de erkek bir partner tarafından işlenmektedir. WHO, kadına yönelik şiddetle mücadelede ülkelere destek vermek ve sağlık hizmeti sağlayıcılarına uygun kadın merkezli bakım sunabilmeleri için empatik dinleme, yargılayıcı olmayan cevaplar verme, kadınların ihtiyaçlarını ve kaygılarını belirleme ve sosyal desteğe erişimlerini kolaylaştırmalarına odaklanan uygun yeni klinik kılavuzlar ve araçlar yayımlamıştır.^{2,3} Dünya genelinde daha fazla ülke, bu önerilere uygun olarak kendi yönergelerini güncellemekte, sağlık çalışanları için yeni eğitim programları düzenlemektedir.⁴ WHO önerileri ve mevcut çalışmalar, hemşirelerin kadın sağlığını korurken, sahada ve klinikte şiddete uğramış kadına yönelik geliştirecekleri tutumun geleneksellikten uzak ve çağdaş olmasının oldukça önemli olduğunu göstermektedir.²⁻⁷ Literatürde, sağlık profesyonellerinin klinikte şiddete uğ-

ramış kadına yönelik geliştirecekleri bu tutumları üzerinde bazı bireysel özelliklerin etkisi olduğu bildirilmektedir.⁴⁻⁸ Duyguyla ilgili bireyin özüne yönelik algılanan yeteneklerin değerlendirilmesi olarak tanımlanan duygusal öz-yeterlik bu özelliklerden biridir.⁶ Duygusal öz-yeterlik diğerlerinin duygularını anlama ve onların yaşantılarına daha işlevsel yaklaşmayı kolaylaştıran bir yetenektir. Bu özelliği ile duygusal öz-yeterlik sağlık personelinin şiddete uğramış kadını tanılama, destek olma ve çözüm üretmede daha yetkin olmasına katkı sağlayacak bir yetenek olarak kabul edilmektedir.^{8,9} Öğrenci hemşirelerin, kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının ve tutumları üzerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi, profesyonel yaşamlarında şiddet mağduru kadınların sorumluluklarını almalarına yönelik farkındalık geliştirmelerini ayrıca profesyonel meslek hayatında kendilerinden beklenen rollere hazırlanmaları ve müfredat programlarının düzenlenmesi için oldukça önemlidir.⁵⁻⁷ Bu doğrultuda, araştırmamız hemşirelik öğrencilerinin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin kadına yönelik şiddete ve şiddete uğrayan kadına karşı mesleki rollerine ilişkin tutumları üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TÜRÜ

Bu araştırma tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın istatistiklerine göre hemşirelik bölümüne kayıtlı 567 öğrenci oluşturmuştur. Bu sayı üzerinden örneklem hesabına gidilmeden tüm öğrencilere ulaşmak hedeflenmiş, ancak evrenin %88,5'ine ulaşılarak 502 öğrenci ile veri toplama süreci tamamlanmıştır.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilmiş Tanıtıcı Bilgi Formu ile Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği (ŞİTÖ), Şiddete Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği (ŞMRİTÖ) ve Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği (DÖYÖ) araçları kullanılmıştır.

Tanıttıcı Bilgi Formu: Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini ve aile içi şiddet yaşama durumlarını sorgulamaya yönelik toplam 15 sorudan oluşmaktadır.¹⁰⁻¹²

ŞİTO: Gömbül tarafından geliştirilen ölçek, hemşirelerin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarını belirlemektedir. Ölçekte; ekonomik şiddete ilişkin 7 soru, duygusal, psikolojik, cinsel şiddete ilişkin 6 soru, meşrulaştırıcı mitlere ilişkin 3 soru ve neden açıklayıcı mitlere ilişkin 3 soru bulunmaktadır. Likert tipi ölçekte; kesinlikle katılmıyorum “1”, katılmıyorum “2”, kararsızım “3”, katılıyorum “4” ve tamamen katılıyorum “5” şeklinde puanlanmıştır. 19 sorunun 6’sı negatif yüklü maddelere karşılık gelmektedir (7, 8, 10, 11, 12, 13. ifadeler). Ölçekte alınabilecek ortalama tutum puanı 19 ile 95 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanların yüksek olması, hemşirelerin şiddete ilişkin tutumunda geleneksellikte artmayı, tutum puanının düşük olması ise geleneksellikten uzaklaşmayı ve çağdaş görüşü göstermektedir.¹³ Diğer bir ifade ile ŞİTÖ, hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik tüm şiddet türlerine karşı şiddeti normalleştirme ve teslimiyetçi bir anlayışla kabullenme eğiliminde olma durumunu gösteren geleneksel tutuma ya da kadınların cinsiyetinden ötürü ayrımcılığa ve erkek otoritesi altında ezilerek şiddete maruz kalmalarına karşı duran çağdaş tutuma sahip olma durumlarını ölçmektedir. Bu çalışmada, hemşirelik öğrencileri için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı $\alpha=0,90$ ’dır.

ŞMRİTÖ: Hemşirelerin şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Gömbül tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, hemşirelerin destekleyici girişimlerine ilişkin 6 soru; evliliği her koşulda sürdürmeye yönelik 4 soru, evlilik birlikteliğini sonlandırmaya yönelik 2 soru ve hemşirelerin rolüne olumsuz bakışına yönelik 3 soru olmak üzere toplam 15 soru içermektedir. Likert tipi ölçekte; kesinlikle katılıyorum “5”, katılıyorum “4”, kararsızım “3”, katılmıyorum “2” ve kesinlikle katılmıyorum “1” şeklinde puanlanmış olup, 15 sorunun 6’sı negatif yüklü maddelere (7, 8, 12, 13, 14 ve 15. maddeler) karşılık gelmektedir. Ölçekte alınabilecek tutum puanı 15 ile 75 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanların yüksek olması, hemşirelerin şiddete uğramış kadına karşı mesleki rolüne ilişkin tutumda

geleneksellikte artmayı, düşük olması ise geleneksellikten uzaklaşmayı ve çağdaş görüşü göstermektedir.¹³ Diğer bir ifade ile ŞMRİTÖ hemşirelik öğrencilerinin şiddete uğramış kadına karşı mesleki rollerinde profesyonellikten uzak, yaşadığı toplumun yapısına benzer şekilde şiddeti onaylayan ve normalleştirilen bir yaklaşım olan geleneksel tutuma ya da maruz kalınan şiddete karşı kadınları savunan, destekleyen ve mesleki yaşamlarında kadına yönelik şiddet konusunda sorumluluk alma eğiliminde olduklarını gösteren çağdaş tutuma sahip olma durumlarını ölçmektedir. Bu çalışmada, hemşirelik öğrencileri için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı $\alpha=0,86$ ’dır.

DÖYÖ: Kirk ve ark.nın geliştirdiği ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Totan ve ark. tarafından gerçekleştirilmiştir.^{14,15} Ölçek, 32 maddeden oluşan 5’li Likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçeğin duyguları düzenleme, duyguları düşünceyi destekleyici olarak kullanma, duyguları anlama ve duyguları algılama olmak üzere 4 boyutu bulunmaktadır. Likert tipi ölçekten 32 ile 160 arasında puan alınmakta ve ölçekten alınan puanların yüksek olması üst düzeyde duygusal öz-yeterlik algısını, düşük puanlar ise yetersiz/sınırlı duygusal öz-yeterlik algısını göstermektedir. Bu çalışmada, hemşirelik öğrencileri için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı $\alpha=0,76$ ’dır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma 01.04.2019-01.07.2019 tarihleri arasında kampüs içerisinde, fakültede, ders aralarında ve öğlen yemek saatlerinde öğrencilere ulaşılarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama formları gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra öğrencilere dağıtılmış ve öğrencilerin kendi bildirimleri yoluyla 20 dk’da tamamlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU

Araştırmanın yürütülmesi için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Klinik Araştırma Etik Kurulu’ndan etik kurul onayı (KA EK 2019/319 sayılı) ve araştırmanın belirtilen fakültede yürütülebilmesi için ilgili üniversitenin Hemşirelik Bölümü’nden yazılı izin alınmıştır. Ayrıca ŞİTÖ, ŞMRİTÖ ve DÖYÖ kullanımı için araştırmacılardan e-posta vasıtasıyla ölçek kullanım izni alınmıştır. Veri toplama araçları uygulanmadan

önce, araştırma ve veri toplama formları hakkında öğrencilere bilgi verilmiş, sözlü onamları alınmıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde, araştırmacılar ve öğrenciler arasında öğrenci-öğretim elemanı ilişkisi bulunmamaktadır. Çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne göre yürütülmüştür.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Araştırmanın analizi SPSS versiyon 23.00 ile analiz edilmiştir. Normal dağılıma uygunluk Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. İkili gruba göre nicel değişkenlerin karşılaştırılmasında normal dağılan veriler için Bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Üç ve üzeri gruba göre puanların karşılaştırılmasında normal dağılan veriler tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve normal dağılmayan verilerde Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Ölçek ve ölçek alt boyut puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesinde normal dağılım gösteren veriler için Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. ŞİTÖ ve ŞMRİTÖ toplam puanları üzerine etki eden DÖYÖ değişkeninin incelenmesinde basit lineer (doğrusal) regresyon analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçları nicel veriler için ortalama±standart sapma ve ortanca (minimum-maksimum) şeklinde, kategorik veriler frekans ve yüzde olarak sunulmuştur. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $p<0,05$ değeri kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya kapsamına alınan öğrencilerin yaş ortalamasının $20,57\pm1,72$ olduğu, %81,7'sinin kadın, %29,1'inin 1. ve %26,9'unun 3. sınıfta öğrenim gördüğü, %42,6'sının şehirde yaşadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin %78,8'inin ekonomik durumu geliri giderine denk olduğu ve %59,6'sının duygusal ilişki yaşamadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %11'i annesi tarafından fiziksel şiddete, %8,6'sı babası tarafından fiziksel şiddete, %6,2'si annesi tarafından ekonomik şiddete, %6'sı babası tarafından ekonomik şiddete, %14,5'i annesi tarafından sözel/duygusal şiddete, %13,3'ü babası tarafından sözel/duygusal şiddete maruz kalmıştır. Öğrencilerin %13,2'sinin babası, annesine şiddet uygulamaktadır.

Öğrencilerin DÖYÖ toplam puan ortalaması $114,1\pm20,9$; ŞİTÖ toplam puan ortalaması $69,7\pm13,8$; ŞMRİTÖ toplam puan ortalaması $60,8\pm10,2$ olarak elde edilmiştir (Tablo 1).

Cinsiyete göre ŞİTÖ ve ŞMRİTÖ toplam puan ortalamaları arasında kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek puan ortalamasına sahip olmasından kaynaklı istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (sırasıyla $p=0,001$; $p=0,016$) (Tablo 2).

TABLO 1: Öğrencilerin DÖYÖ, ŞİTÖ VE ŞMRİTÖ toplam ve alt boyut değerlerinin dağılımı.

DÖYÖ	Ortalama±SS Sapma	Ortalama (minimum-maksimum)	Ölçek Ortalamaları
Duyguları düzenleme	31,2±6,1	31 (9-45)	27 (9-45)
Duyguları düşünceye destekleyici olarak kullanma	28,4±5,4	29 (8-40)	24 (8-40)
Duyguları anlama	29±5,7	30 (8-40)	24 (8-40)
Duyguları algılama	25,4±5	26 (7-35)	21 (7-35)
Duygusal öz-yeterlik ölçeği toplam	114,1±20,9	115 (32-160)	96 (32-160)
ŞİTÖ			
Ekonomik şiddete ilişkin	25,5±6,8	26 (7-35)	21 (7-35)
Duygusal, psikolojik, cinsel şiddete ilişkin	20,6±6	22 (6-30)	18 (6-30)
Meşrulaştırıcı mitlere ilişkin	12,6±3,1	14 (3-15)	9 (3-15)
Neden açıklayıcı mitlere ilişkin	11±3,0	11 (3-15)	9 (3-15)
Şiddete ilişkin tutum ölçeği toplam	69,7±13,8	71 (32-95)	57 (19-95)
ŞMRİTÖ			
Yardım edici hemşirelik girişimlerine ilişkin	24,2±6,7	26 (6-30)	18 (6-30)
Evliliği her koşulda sürdürmeye yönelik hemşirelik girişimleri	16,5±3,7	18 (4-20)	12(4-20)
Evlilik birlikteliğini sonlandırmaya yönelik hemşirelik girişimleri	7,6±2,1	8 (2-10)	6(2-10)
Şiddete ilişkin hemşirenin rolüne olumsuz bakış	12,5±2,7	13 (3-15)	9(3-15)
Şiddette mesleki rollere ilişkin tutum toplam	60,8±10,2	63,5 (36-75)	45(15-75)

DÖYÖ: Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği; ŞİTÖ: Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği; ŞMRİTÖ: Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği; SS: Standart sapma.

TABLO 2: Öğrencilerin DÖYÖ, ŞİTÖ VE ŞMRİTÖ toplam ve alt boyut değerlerinin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı.

	Tanıtıcı özellikler	DÖYÖ	ŞİTÖ	ŞMRİTÖ
Sınıf				
1	Ortalama±SS	111,5±24,2	69,8±16	60,9±9,7
	Ortalama (minimum maksimum)	112,5 (32-160)	71,5 (32-95)	65 (36-75)
2	Ortalama±SS	113,4±18,6	69,9±12,6	61±10,7
	Ortalama (minimum maksimum)	114 (63-160)	71 (36-94)	64 (39-75)
3	Ortalama±SS	115,5±20,2	69,4±13,2	59,3±10,4
	Ortalama (minimum maksimum)	117 (32-160)	70 (35-95)	60 (38-75)
4	Ortalama±SS	116,9±19,2	69,8±12,9	62,5±9,7
	Ortalama (minimum maksimum)	119 (53-160)	70 (36-93)	65 (42-75)
	Test istatistiği	F=1,596	F=0,049	F=1,980
	p değeri	0,189	0,986	0,116
Cinsiyet				
Kadın	Ortalama±SS	114,4±20,3	70,6±13,5	61,4±9,9
	Ortalama (minimum maksimum)	116 (32-160)	73 (32-95)	64 (38-75)
Erkek	Ortalama±SS	112,7±23,8	65,6±14,4	58,3±11,1
	Ortalama (minimum maksimum)	110,5 (32-160)	67 (36-94)	58,5 (36-74)
	Test istatistiği	t=0,654	t=3,221	t=2,433
	p değeri	0,514	0,001	0,016
Yaşanan yer				
Köy	Ortalama±SS	110,7±23,3	70±13	62,4±9,3
	Ortalama (minimum maksimum)	113 (32-156)	69,5 (36-95)	65 (42-75)
İlçe	Ortalama±SS	113,7±20,3	70,1±14,3	60,1±10,5
	Ortalama (minimum maksimum)	113 (53-160)	72 (32-95)	63 (39-75)
Şehir	Ortalama±SS	115,8±20,6	69,3±13,9	61,4±10,1
	Ortalama (minimum maksimum)	118 (32-160)	71 (35-95)	65 (36-75)
	Test istatistiği	$\chi^2=0,658$	F=0,121	F=6,511
	p değeri	0,883	0,948	0,061
Ekonomik durumu algılama				
Geliri giderinden az	Ortalama±SS	114,8±24,1	67,5±15,6	61,8±10,1
	Ortalama (minimum maksimum)	114,5 (32-160)	68 (35-93)	66,5 (36-75)
Geliri giderine denk	Ortalama±SS	114±20,2	69,9±13,8	60,6±10,2
	Ortalama (minimum maksimum)	115 (32-160)	71 (32-95)	63 (38-75)
Geliri giderinden fazla	Ortalama±SS	113,6±22,8	71,1±11,7	61,6±10
	Ortalama (minimum maksimum)	116,5 (32-160)	72,5 (36-90)	64 (40-75)
	Test istatistiği	$\chi^2=4,169$	F=1,070	F=0,550
	p değeri	0,244	0,344	0,577

DÖYÖ: Duyusal Öz-yeterlik Ölçeği; ŞİTÖ: Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği; ŞMRİTÖ: Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği; SS: Standart sapma.

Baba tarafından sözel/duygusal şiddete maruz kalan öğrencilerin DÖYÖ ve ŞİTÖ toplam puan ortalamaları maruz kalmayan öğrencilerin puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu tespit edilmiştir (sırasıyla $p=0,024$, $p=0,031$) (Tablo 3). Babası annesine şiddet uygulama durumuna göre DÖYÖ toplam puan dağılımları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p=0,031$).

Araştırmada DÖYÖ ile ŞİTÖ puan ortalamaları arasında negatif yönde orta düzeyde ($p<0,001$; $r=-0,514$) ve DÖYÖ ile ŞMRİTÖ ($p<0,001$; $r=-0,386$) puan ortalamaları arasında negatif yönde zayıf dü-

zeyde bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 4). Öğrencilerin ŞİTÖ puanı üzerine etki eden DÖYÖ değişkeninin ($F=188,432$; $p<0,000$) (Tablo 5) ve ŞMRİTÖ puanı üzerine etki eden DÖYÖ değişkeninin etkisi basit doğrusal regresyon analizi ile incelendiğinde kurulan modeller istatistiksel olarak anlamlı elde edilmiştir ($F=91,026$; $p<0,000$) (Tablo 6).

TARTIŞMA

Duyusal öz-yeterlik düzeylerinin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları üzerine etkisinin değerlendirildiği bu çalışmada öğrencilerin orta düzeyde duygusal öz-yeterlik algısına

TABLO 3: Öğrencilerin DÖYÖ, ŞİTÖ VE ŞMRİTÖ toplam ve alt boyut değerlerinin şiddete maruz kalma durumlarına göre dağılımı.

Tanıtıcı özellikler		DÖYÖ	ŞİTÖ	ŞMRİTÖ
Anne tarafından fiziksel şiddete maruz kalma				
Evet	Ortalama±SS	112,7±20,3	70,3±14,8	62,7±9,7
	Ortalama (minimum maksimum)	111 (59-160)	73 (36-94)	67 (39-75)
Hayır	Ortalama±SS	114,3±21	69,6±13,7	60,6±10,2
	Ortalama (minimum maksimum)	116 (32-160)	71 (32-95)	63 (36-75)
	Test istatistiği	t=-0,509	t=0,306	t=1,454
	p değeri	0,611	0,760	0,147
Baba tarafından fiziksel şiddete maruz kalma				
Evet	Ortalama±SS	111,6±20,5	70,9±15	63±9,4
	Ortalama (minimum maksimum)	111 (69-160)	75 (38-93)	67 (39-75)
Hayır	Ortalama±SS	114,3±21	69,6±13,7	60,6±10,2
	Ortalama (minimum maksimum)	116 (32-160)	71 (32-95)	63 (36-75)
	Test istatistiği	t=-0,826	t=0,602	t=1,477
	p değeri	0,409	0,548	0,140
Anne tarafından ekonomik şiddete maruz kalma				
Evet	Ortalama±SS	109,9±21,8	67,6±16,2	62,1±10,4
	Ortalama (minimum maksimum)	112 (70-160)	67 (35-92)	67 (39-75)
Hayır	Ortalama±SS	114,4±20,9	69,9±13,7	60,7±10,1
	Ortalama (minimum maksimum)	116 (32-160)	71 (32-95)	63 (36-75)
	Test istatistiği	t=-1,154	t=-0,873	t=0,707
	p değeri	0,249	0,383	0,480
Baba tarafından ekonomik şiddete maruz kalma				
Evet	Ortalama±SS	109,1±22,2	69,5±15,5	60,6±11
	Ortalama (minimum maksimum)	107 (69-160)	70,5 (35-93)	62,5 (39-75)
Hayır	Ortalama±SS	114,4±20,8	69,7±13,7	60,8±10,1
	Ortalama (minimum maksimum)	116 (32-160)	71 (32-95)	63,5 (36-75)
	Test istatistiği	t=-1,342	t=-0,101	t=-0,119
	p değeri	0,180	0,919	0,905
Anne tarafından sözel/duygusal şiddete maruz kalma				
Evet	Ortalama±SS	112,2±20,9	71±13,8	62±9,7
	Ortalama (minimum maksimum)	112 (53-159)	73 (35-94)	65 (39-75)
Hayır	Ortalama±SS	114,4±21	69,5±13,9	60,6±10,2
	Ortalama (minimum maksimum)	116 (32-160)	71 (32-95)	63 (36-75)
	Test istatistiği	t=-0,856	t=0,849	t=1,104
	p değeri	0,392	0,396	0,270
Baba tarafından sözel/duygusal şiddete maruz kalma				
Evet	Ortalama±SS	108,7±19,6	73,1±13,2	62,6±9,5
	Ortalama (minimum maksimum)	110 (53-152)	74 (35-95)	65 (42-75)
Hayır	Ortalama±SS	114,9±21	69,2±13,9	60,5±10,2
	Ortalama (minimum maksimum)	116 (32-160)	71 (32-95)	63 (36-75)
	Test istatistiği	t=-2,259	t=2,162	t=1,545
	p değeri	0,024	0,031	0,123
Babanın anneye şiddet uygulama durumu				
Her zaman	Ortalama±SS	114,6±21	78,2±11	67,8±6,1
	Ortalama (minimum maksimum)	116 (32-160) ^a	81 (63-88)	67 (59-75)
Sık sık	Ortalama±SS	111,5±20,4	59,8±14,5	63±9,2
	Ortalama (minimum maksimum)	111 (53-152) ^{ab}	56 (47-84)	66 (48-72)
Nadiren	Ortalama±SS	120,8±15,1	70,3±14,1	60,9±10,7
	Ortalama (minimum maksimum)	119,5(101-140) ^{ab}	73 (32-92)	64 (42-75)
Hiçbir zaman	Ortalama±SS	114,6±21	69,7±13,8	60,7±10,1
	Ortalama (minimum maksimum)	116 (32-160) ^b	71 (35-95)	63 (36-75)
	Test istatistiği	χ ² =8,854	F=1,682	F=0,900
	p değeri	0,031	0,170	0,441

F: Varyans analizi testi; t: Bağımsız 2 örnek t testi; χ²: Kruskal Wallis testi; DÖYÖ: Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği; ŞİTÖ: Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği; ŞMRİTÖ: Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği; SS: Standart sapma; Aynı harfe sahip gruplar arasında fark yoktur.

TABLO 4: Öğrencilerin DÖYÖ ile ŞİTÖ ve ŞMRİTÖ toplam ve alt boyut değerleri arasındaki ilişki.

		Duyguları				DÖYÖ toplam
		Duyguları düzenleme	düşünceye destekleyici olarak kullanma	Duyguları anlama	Duyguları algılama	
ŞİTÖ						
Ekonomik şiddete ilişkin	r değeri	-0,448	-0,454	-0,452	-0,451	-0,479
	p değeri	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Duygusal, psikolojik, cinsel şiddete ilişkin	r değeri	-0,287	-0,308	-0,287	-0,276	-0,307
	p değeri	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Meşrulaştırıcı mitlere ilişkin	r değeri	-0,260	-0,298	-0,276	-0,278	-0,295
	p değeri	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Neden açıklayıcı mitlere ilişkin	r değeri	-0,330	-0,357	-0,340	-0,344	-0,363
	p değeri	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Şiddete ilişkin tutum ölçeği toplam	r değeri	-0,475	-0,502	-0,483	-0,479	-0,514
	p değeri	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
ŞMRİTÖ						
Yardım edici hemşirelik girişimlerine ilişkin	r değeri	-0,203	-0,202	-0,166	-0,148	-0,192
	p değeri	<0,001	<0,001	<0,001	0,001	<0,001
Evliliği her koşulda sürdürmeye yönelik hemşirelik girişimleri	r değeri	-0,237	-0,258	-0,229	-0,230	-0,253
	p değeri	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Evlilik birlikteliğini sonlandırmaya yönelik hemşirelik girişimleri	r değeri	-0,330	-0,333	-0,313	-0,287	-0,336
	p değeri	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Şiddete ilişkin hemşirenin rolüne olumsuz bakış	r değeri	-0,365	-0,355	-0,340	-0,318	-0,367
	p değeri	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Şiddette mesleki rollerine ilişkin tutum toplam	r değeri	-0,386	-0,390	-0,348	-0,325	-0,386
	p değeri	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001

r: Pearson korelasyon katsayısı; p<0,05; DÖYÖ: Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği; ŞİTÖ: Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği; ŞMRİTÖ: Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği; SS: Standart sapma. (r: 0,00 ilişki yok; r: 0,01-0,29 düşük düzeyde ilişki; r: 0,30-0,70 orta düzeyde ilişki; r: 0,71-0,99 yüksek düzeyde ilişki.)

TABLO 5: Öğrencilerin ŞİTÖ ile DÖYÖ puanları arasındaki lineer regresyon analizi.

	Beta (%95 CI)	Standart Hata	Standartlaştırılmış beta	t değeri	p değeri
Sabit	109,183 (103,440-114,926)	2,923		37,350	0,000
DÖYÖ	-0,346	0,025	-0,523	-13,727	0,000

F=188,432; p<0,000; R2=0,274, Düzeltilmiş R2=0,272; Standart hata tahmini=11,808; DÖYÖ: Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği; ŞİTÖ: Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği; CI: Güven aralığı.

TABLO 6: Öğrencilerin ŞMRİTÖ ile DÖYÖ puanları arasındaki lineer regresyon analizi.

	Beta (%95 CI)	Standart Hata	Standartlaştırılmış beta	t değeri	p değeri
Sabit	82,534 (77,987-87,082)	2,314		35,661	0,000
DÖYÖ	-0,190	0,020	-0,392	-9,541	0,000

F=91,026; p<0,000; R2=0,154; Düzeltilmiş R2=0,152; Standart hata tahmini=9,349; ŞMRİTÖ: Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği; DÖYÖ: Duygusal Öz-yeterlik Ölçeği; CI: Güven aralığı.

sahip oldukları belirlenmiştir. Malak Akgün çalışmasında hemşirelerin DÖYÖ toplam ve tüm alt boyutlarda orta düzeyde puan aldıkları ve sonuçların bu araştırma ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.¹⁶

Bu çalışmada, öğrencilerin DÖYÖ puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılık göstermediği sap-

tanmıştır. Literatürde araştırma bulgumuzu destekler nitelikte çalışmalar bulunurken, duygusal öz-yeterliliğin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini belirten sınırlı sayıda çalışmaların da olması dikkati çekmektedir.¹⁴⁻¹⁶ Bu farklı sonuçlar, kadınların daha fazla konuşma ve iletişim kurma yolu ile

duygularını özgürce ifade edebilmeleri, erkeklerin ise duygularını kontrol etme kapasitelerini güçlendirerek daha az paylaşımları ve duygularını kendi içinde yaşamaları gibi cinsiyete özgü özelliklere dayandırarak açıklanmıştır. Ancak duygusal öz-yeterliğin; duyguyla ilişkili öze yönelik algılanan yetenekler, duygusal iletiyi anlama ve kullanma yeteneğine yönelik bireyin kişisel inancı olarak tanımlanması ve literatürde cinsiyetin duygusal öz-yeterlik düzeyi üzerinde belirleyici olduğuna yönelik kanıtların olmaması araştırma bulgumuzun beklenen bir sonuç olduğunu göstermektedir.

Baba tarafından sözel/duygusal şiddete maruz kalan ve babası annesine her zaman şiddet uygulayan öğrencilerin duygusal öz-yeterlik algılarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Literatürde bireyin duygusal öz-yeterliliğin belirleyicileri arasında yer alan aileye ilişkin faktörlerin incelendiği araştırmalarda, çocuğun duyguları ve onay gereksiniminin aile uyumuna göre şekillendiği bildirilmektedir.^{17,18} Kişinin kendisinde ve diğer aile üyelerinde duygusal ipuçlarını algılamayı, aile üyeleri arasında bağ kurmayı kolaylaştırdığı; aile üyelerinin tutumları, ilişkileri, sadakati ve birbirlerine karşı verdikleri desteğin çocukların duygusal ihtiyaçlarını ve onaylanma gereksinimlerini karşıladığı da bildirilmektedir.¹⁹

Bu araştırmada, öğrencilerin ŞİTÖ toplam ve tüm alt boyutlardaki puan ortalamalarına göre geleneksel tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Kaplan ve ark. ile Kanbay ve ark.'nın hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir.^{20,21} Ancak literatürde hemşirelik öğrencileri ile yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde, öğrencilerin ŞİTÖ puan ortalamalarına göre çağdaş bir tutum gösterdikleri belirlenmiştir.^{10-12,22,23} Ayrıca bu araştırmada, cinsiyete göre ŞİTÖ puan ortalamaları ile yapılan karşılaştırmada, kadın öğrencilerin şiddete ilişkin tutumlarının erkek öğrencilere göre daha geleneksel olduğu belirlenmiştir. Kaplan ve ark. ile Erenoğlu ve Can'ın çalışmalarında da benzer sonuçlar elde edilmiştir.^{21,24} Ancak konu ile ilgili literatürde yapılan diğer çalışmalarda, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının daha geleneksel olduğu tespit edilmiştir.^{10-12,22,25,26} Bu çalışma ve literatürdeki benzer sonuçlar, çocukluk dönemi yaşantılarında erkek çocukların kız

çocuklarına otorite kurarak üstünlük sağlama durumları ve kız çocuklarının da bu üstünlüğü kabullenerek şiddeti meşrulaştırmış olabilecekleri düşüncesi ile açıklanabilir.²⁷ Çünkü toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadın algısı ve şiddete yönelik yapılan çalışmalar; erkek egemen yapı içerisinde yetiştirilen kadınların bir kısmının bu duruma karşı çıktığını bir kısmının ise bu durumu kabullendiğini göstermektedir.²⁶⁻²⁸ Ayrıca bu çalışmada her ne kadar erkek öğrencilerin ŞİTÖ puan ortalamaları kadın öğrencilerin puan ortalamalarından istatistiksel açıdan anlamlılık gösterecek derecede düşük elde edilse de puan ortalamaları ölçek ortalaması üzerinden değerlendirildiğinde; araştırma kapsamına alınan tüm öğrencilerin puan ortalamalarının hem ŞİTÖ puan ortalamasından hem de literatürdeki benzer çalışmalardaki öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olması çalışma kapsamına alınan öğrencilerin mevcut toplumun şiddeti meşrulaştırma yönünde ataerkil aile ve toplum öğretileriyle yetişmiş, dolayısıyla geleneksel toplumsal cinsiyet rolünü benimsemiş olabileceklerini düşündürmüştür.

Bu araştırmada, baba tarafından sözel/duygusal şiddete maruz kalan öğrencilerin maruz kalmayanlara göre kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının daha geleneksel olduğu belirlenmiştir. Bu farklılık yetiştiği aile ortamında şiddete maruz kalan veya tanık olan bireylerin, şiddete yönelik geleneksel bir tutum geliştirmesi ve şiddeti meşrulaştırmasındaki etkisini ortaya koymaktadır. Literatürde de şiddet ile ilgili yapılan çalışmalarda, şiddete uğrama öyküsünün şiddet tutumları üzerine etkisi olduğu yönündedir.^{11,25-28} Bunun nedeni olarak gösterilen sosyal öğrenme modeline göre erken ebeveyn etkileşimlerinde, çocuğun kendine model almasını etkileyebilecek dikkat çekici davranışlar gözlemlemesi, yetişkinlik dönemine yansımaktadır.²⁹ Literatürde şiddete maruz kalan veya tanık olan üniversite dönemindeki öğrencilerin şiddete olan eğilimlerinin ve saldırgan davranışlarının daha fazla olduğuna yönelik çalışma sonuçları incelendiğinde, şiddetin çocukluk döneminde öğrenilerek gelecek nesillere taşındığına ilişkin kanıtların güçlendiği de görülmektedir.^{18,28,29}

Bu araştırmada, öğrencilerin ŞMRİTÖ toplam ve tüm alt boyutlarda ölçek puan ortalamasından daha yüksek değerler alarak şiddete maruz kalan ka-

dına karşı mesleki rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde bu araştırmaya paralel olarak, öğrencilerin şiddete maruz kalan kadına karşı mesleki rollerinde geleneksel tutuma sahip olduklarına ilişkin sonuçlar yer alırken, yapılan bazı çalışmalarda, öğrencilerin çağdaş tutuma sahip oldukları da görülmektedir.^{11-13,21} Rigol-Cuadra ve ark.nın yaptıkları çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin partner şiddeti hakkında güçlü basmakalıp mitlere ve ön yargılara sahip olduklarını, çekimser bir tutum sergilediklerini belirlemişlerdir.³⁰ Diğer ölçme araçları ile yapılan çalışma sonuçlarında da hemşirelerin partner şiddetine maruz kalan kadınlara bakım sağlamada hazırlıksız oldukları, sessiz kaldıkları ve kendilerini yetersiz hissettikleri belirlenmiştir.³⁰⁻³² Bu nedenle öğrenciler ile yapılan çalışmaların literatüre kazandırılması; öğrencilerin kadına yönelik şiddete ilişkin önyargılarını, olumsuz tutum ve inançlarını mezun olup profesyonel hayata yansıtmadan belirlenmesine, böylece geleneksellikten uzak destekleyici bir tutum içinde bulunmaları ve yeterliklerinin güçlendirilmesine yönelik eğitim ve müdahale çalışmalarının planlanmasına fırsat vereceği düşünülmektedir. Bu düşünceyi destekler nitelikte konu ile ilgili yapılan uluslararası çalışmalardan elde edilen sonuçlar, mesleki eğitimin şiddete yönelik etkili müdahale ve sorgulama için beceri, rahatlık ve bilgiyi artırma potansiyeline sahip olduğunu göstermiştir.³¹ Ayrıca ulusal ve uluslararası alanda lisans hemşireliği programlarında hem aile içi/partner şiddeti konusunda hemşirelerin rollerinin önemine değinilmesi hem de kadına yönelik şiddet hakkında yineleyici ve kalıplaşmış tutumlara odaklanılması tavsiye edilmektedir.^{6,32} Bu tavsiyeler WHO'nun sağlık profesyonellerinin şiddete mesleki rollerine ilişkin eğitim ihtiyacına odaklandığı "Sağlık Sektörünün Kadına Yönelik Şiddete Müdahale için Klinik ve Politika Kılavuzu (2013) ile de uyumludur.⁴

Bu çalışmada, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre şiddete maruz kalan kadına karşı mesleki rollerine ilişkin daha geleneksel tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Kaplan ve ark. ile Erenoğlu ve Can'da yaptıkları çalışmada benzer sonuçlar elde etmişlerdir.^{21,24} Buna karşılık literatürde erkek öğrencilerin şiddete mesleki rollerinde kadın öğrencilere göre daha geleneksel tutum sergiledikleri sonucuna

ulaşan çalışmalarda yer almaktadır.^{11,12} Kim ve Motsei yaptıkları çalışmada, hemşirelerin sağlık profesyoneli olmalarının yanı sıra bakım verdiği toplumda yaşayan bireyler olduğuna dikkati çekerek, aynı kültürel değerlere sahip olduklarını, hatta benzer şiddet türlerine maruz kalabildiklerini bu nedenle toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı şiddet konusunda öncelikle onların tutumlarının geniş örneklem grupları ile belirlenerek, değiştirilmesine yönelik eğitim programları düzenlenmesinin hedeflenmesinin gereksinimini vurgulamışlardır.³² Çalışmamızda da her ne kadar ŞMRİTÖ puanlarına göre cinsiyete göre farklılık tespit edilse de hem kadın hem de erkek öğrencilerin ölçek puan ortalamasına göre geleneksel tutum sergilemeleri bu bilgiyi desteklemektedir. Bu bakımdan biyolojik cinsiyetin aksine toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutumun sosyal yapılandırma sonucu olduğu ancak değiştirilebileceği unutulmamalı, öğrencilerin şiddete uğramış kadına yönelik mesleki rol ve sorumluluklarının farkında olarak daha çağdaş bir yaklaşım sergilemeleri yönünde desteklenmeleri gerekmektedir.

Bu çalışmada, öğrencilerin ŞMRİTÖ puan ortalamaları ile aile içinde şiddete maruz kalma ya da şiddete tanık olma durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık elde edilememiştir. Henüz profesyonel hayata başlamamış hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete karşı müdahale gibi hassas ve çok boyutlu bir konuda mesleki rollerine yönelik tutumlarının birçok faktörün (konu ile ilgili alınan eğitim, klinik ve saha deneyimi, sosyokültürel faktörler, şiddete yönelik tutum, kişilik özellikleri vb.) etkisi altında şekilleneceği literatürde bildirilmektedir.^{26,28,30} ŞMRİTÖ puanları ile öğrencilerin aile içinde şiddete maruz kalma ya da şiddete tanık olma durumlarının sınırlı sayıda soru ile değerlendirildiği bu çalışmada istatistiksel açıdan herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememesi bu bilgi ile açıklanabilir. Literatürde de farklı değişkenlerle şiddeti tanımlama ve şiddete yönelik mesleki rolleri ile arasında anlamlı bir farklılık olmadığına yönelik çalışmamızla benzer sonuçlar yer almaktadır.²³⁻²⁵

Bu çalışmada, DÖYÖ ve ŞİTÖ puan ortalamaları ile öğrencilerin sözel/duyusal şiddete maruz kalma durumları arasında ilişki saptanırken fiziksel şiddete maruz kalma durumları arasında ilişki saptan-

tanmamıştır. Bu sonuç ailesinde şiddete maruz kalan çocuklarda duygusal şiddetin etkilerinin fiziksel şiddetin etkilerinden daha geç iyileştigiine yönelik literatür bilgisi ile açıklanabilir.³³ Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde, ailede ortaya çıkan şiddet türleri arasında kesin çizgiler çekmenin her zaman mümkün olmadığı, fiziksel şiddete maruz kalmanın aynı zamanda psikolojik/duygusal/sözel/ekonomik şiddete de maruz kalmak anlamına geldiği bildirilmiş ve bu nedenle sıklıkla tüm şiddet türlerinin aile içi şiddet çatısı altında incelendiği görülmüştür.^{1,31} Bu araştırma ve konu ile ilgili yapılan benzer çalışmalarda da hemşirelik öğrencilerinin şiddete tanık olma durumları ya da şiddete maruz kalma durumları sınırlı sayıda soru ile sorgulanmış, geçerlik güvenilirliği yapılmış bir ölçme aracı ile ya da nitel görüşmeler ile derinlemesine değerlendirilmemiştir.^{10,12,21-26} Bu nedenle öğrencilerin şiddet türlerine maruz kalma durumları ve etkileyen faktörlerin, farklı ölçme araçları ve yöntemleri kullanılarak değerlendirilmesinin literatüre daha güçlü kanıtlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, öğrencilerin anne tarafından şiddete maruz kalma durumlarının hiçbir parametre ile anlamlı bir ilişki göstermemektedir. Bu sonuç, bize ülkemizde şiddetin bir disiplin yöntemi olarak kullanılması dolayısıyla öğrencilerin anne tarafından uygulanan şiddeti bir aile terbiyesi gibi ancak baba tarafından uygulanan şiddeti toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında erkek otoritesinin bir sonucu olarak algılamış olabileceklerini ve ölçek ifadelerine cevap verirken yetiştikleri ataerki ortamı yansıttıklarını düşündürmüştür. Ancak literatürde bu bulguyu tartışabilmek için yeterli veriye ulaşılamamıştır.

Bu çalışmada, öğrencilerin duygusal öz yeterlik algılarının kadına yönelik şiddet ve şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları arasında negatif bir ilişki olduğu; öğrencilerin duygusal öz-yeterlik algılarının kadına yönelik şiddet ve şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Düşük düzeyde olan duygusal öz-yeterlilik, öğrencilerin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumlarını olumsuz etkilemektedir. Bu sonuca göre yetersiz duygusal öz-yeterlik algısına sahip öğrencilerin kadına

yönelik şiddete ve şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumlarında daha geleneksel oldukları söylenebilir. Duygusal öz-yeterlik kavramı incelendiğinde bu negatif ilişki daha iyi anlaşılacaktır. Kirk ve ark., duygusal öz-yeterliği, kişinin olumsuz yaşam deneyimlerini ve olumsuz duygularını dönüştürme yeteneğine olan inancı olarak tanımlamışlardır.¹⁴ Ayrıca duygusal öz-yeterliğin, duyguyu bilişsel süreçler için kullanma ve karmaşık duyguları anlama, duyguları anlamlandırma ve buna göre hareket etmeye, tutum ve davranışları şekillendirmeye de katkı sağladığı bildirilmektedir.^{29,34} Bu özellikleri ile duygusal öz-yeterlilik algıları yüksek olan insanların geleceği koruyucu bir faktör olarak algılamalarını güçlendirerek iyimser olmalarına ve stresli yaşam olayları karşısında bile esnekliklerini, diğer bir ifade ile dayanıklılık mekanizmalarını değiştirebilmelerini sağladıkları bildirilmektedir.¹⁷ Mevcut araştırmalar, duygusal öz-yeterlik ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif bir ilişki olduğunu ve duygusal öz-yeterliliğin belirli bir deneyimin ya da ön yargının olumsuz etkilerini en aza indirmede etkili olduğunu göstermektedir.³⁴ Bu açıdan değerlendirildiğinde, stresli ve travmatik bir olay olan şiddet karşısında hemşirelerin bir kısmının daha savunmasız ve çekimser bir tutum sergilerken bir kısmının daha güçlü görünmesi sahip oldukları farklı direnç seviyeleri ile açıklanabilir. Şiddet mağduru kadına bakım ve destek sunacak hemşirelerin yüksek duygusal öz-yeterlik düzeyine sahip olmalarının gerekliliği de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Yüksek duygusal öz-yeterlik sahibi olmak hemşirelik öğrencilerinin hem şiddete yönelik geliştirecekleri tutumun geleneksellikten uzaklaşmasına hem de profesyonel olarak çalışma hayatına başladıklarında destekleyici ve empatik bir yaklaşımla şiddet mağduru kadının başa çıkma becerilerini güçlendirerek, en iyi çözümü bulabilmeleri için koruyucu faktörlerden ve fonksiyonel mekanizmalardan yararlanmalarına olanak sağlayacaktır. Duygusal öz-yeterlik algısı yetersiz olduğunda ise psikolojik dayanıklılığı doğrudan etkileyen esneklik azalarak güven açığı oluşacak ve şiddet mağduru kadına yardımcı olmak güçleştiği için hemşireler mevcut durum karşısında kabullenme, kaygı ve stres yaşayarak sessiz ve çekimser kalmak gibi sıklıkla karşılaşılan tepkiler açığa çıkarabileceklerdir. Sınırlı

ya da yetersiz duygusal öz-yeterlik algısına sahip olan bireylerin stresli olayları yönetmek için gerekli olan güven ortamının sağlanması ve duygularını kontrol edebilmekte yetersiz oldukları, küçük olaylar karşısında bile yoğun kaygı ve stres yaşamalarına neden olduğu da bildirilmektedir.^{9,19,34} Literatürde duygusal öz-yeterlik düzeyleri ile travma sonrası stres bozukluğu semptomları ve sorumluluktan kaynaklanan stres arasında da negatif yönde ilişki olduğunu gösteren çok sayıda araştırma sonucu yer almaktadır.^{33,34} Oysaki hemşirelerin şiddete uğramış kadınların öncelikli olarak güvenlik hislerini ortaya çıkaracak fırsatlar yaratmaya ve yaşadıklarını açıklamaya teşvik etme ihtiyaçlarına odaklanmaları gerekmektedir.^{6,8,9,34}

Tüm bu bilgiler, ataerkil bir toplum olan ülkemiz kültürel yapısı içerisinde yetişmiş hemşirelik öğrencilerinin, şiddet gibi kültürel olarak yoğun mitleri içeren bir konuda tutumlarının geleneksellikten uzaklaştırılarak çağdaş yönde değiştirilmesinde ve şiddete maruz kalmış kadına yaklaşımlarının şekillenmesinde, sahip oldukları duygusal öz-yeterliğin önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, öğrencilerin orta düzeyde duygusal öz-yeterlik algısına sahip olduğu, kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin kadına yönelik şiddet ve kadına yönelik şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumlarında duygusal öz-yeterlik düzeyinin anlamlı bir belirleyici olduğu ve sınırlı/yetersiz duygusal öz-yeterlik düzeyine sahip öğrencilerin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki rollerine ilişkin daha geleneksel tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Ailesinde baba tarafından sözel/duygusal şiddete maruz kalan öğrencilerin, maruz kalmayanlara göre kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının daha

geleneksel olduğu ve daha sınırlı/yetersiz duygusal öz-yeterlik algısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre;

- Aile ortamının şiddete ilişkin tutumlar üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, ebeveynliğe hazırlık ve gebe okullarında verilen danışmanlıklarda şiddetin toplum sağlığı üzerine olan etkisine dikkat çekilmesi,

- Hemşirelerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin şiddet mağduru kadına yönelik mesleki rollerine ilişkin tutumları üzerindeki etkisine hizmet içi eğitimlerde vurgu yapılması ve hemşirelerin kendi tutumlarını değerlendirmelerine fırsat sunulması,

- Hemşirelik öğrencilerinin şiddete ve şiddet mağduru kadına karşı mesleki rollerine ilişkin tutumlarının bölgesel farklılıklara göre daha derinlemesine incelenmesi için karma yöntem araştırmalarının planlanması önerilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Zainab Ousmane Taher, Serap Topatan; **Tasarım:** Serap Topatan; **Denetleme/Danışmanlık:** Serap Topatan; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Zainab Ousmane Taher; **Analiz ve/veya Yorum:** Serap Topatan; **Kaynak Taraması:** Zainab Ousmane Taher, Serap Topatan; **Makalenin Yazımı:** Zainab Ousmane Taher, Serap Topatan; **Eleştirel İnceleme:** Serap Topatan.

KAYNAKLAR

- García-Moreno C, Jansen HAFM, Ellsberg M, Heise L, Watts C. WHO multi-country study on women's health and domestic violence against women: initial results on prevalence, health outcomes and women's responses. Geneva: World Health Organization; 2005. [Link]
- Krug EG, Mercy JA, Dahlberg LL, Zwi A. World Report on Violence and Health. Geneva: World Health Organization; 2002. [Link]
- Etienne GK, James AM, Linda LD, Anthony BZ. World report on violence and health. Lancet. 2002;360(9339):1083-8. [Crossref]
- World Health Organization. Responding to Intimate Partner Violence and Sexual Violence Against Women: WHO Clinical and Policy Guidelines. Italy: Publications of the World Health Organization; 2013. p.17-40. [Link]
- Eno EU. Violence Against Women. Health Care for Women International Guidelines for Producing on Violence Against Women. United Nations New York. 2014; (27):199-203. [Link]
- Alshammari KF, McGarry J, Higginbottom GMA. Nurse education and understanding related to domestic violence and abuse against women: An integrative review of the literature. Nurs Open. 2018;5(3):237-53. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Feder G, Ramsay J, Dunne D, Rose M, Arsene C, Norman R, et al. How far does screening women for domestic (partner) violence in different health-care settings meet criteria for a screening programme? Systematic reviews of nine UK National Screening Committee criteria. Health Technol Assess. 2009;13(16):iii-iv, xi-xiii, 1-113, 137-347. [Crossref] [PubMed]
- Dharmanegara IBA, Pradesa HA. The influence of self-efficacy and emotional intelligence toward caring behavior among nurses in public hospital Denpasar Bali. IOSR Journal of Nursing and Health Science. 2015;4(2):9-15. [Link]
- Molero Jurado MDM, Pérez-Fuentes MDC, Oropesa Ruiz NF, Simón Márquez MDM, Gázquez Linares JJ. Self-Efficacy and Emotional Intelligence as Predictors of Perceived Stress in Nursing Professionals. Medicina (Kaunas). 2019;55(6):237. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Er Güneri SE. Üniversite öğrencilerinin kadına uygulanan şiddete yönelik tutumlarının belirlenmesi. [Determination of university students' attitudes towards violence against women.]. Türkiye Klinikleri Obstetric Women's Health and Diseases Nursing-Special Topics. 2016;2(2):49-56. [Link]
- Sabancıoğulları S, Taşkın YF, Ar E, Çakmaktepe G. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumları, benlik saygıları ve etkileyen faktörler. [The attitudes of nursing students towards violence against women and occupational role in violence, self-esteem and affecting factors]. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi. 2016;13(1):35-43. [Link]
- Mermer G, Öztürk Dönmez R. Nursing Students' Attitudes towards violence against women and professional role in violence. Researcher Social Science. 2018;6(4):1-10. [Link]
- Gömbül Ö. Hemşirelerin ailede kadına eşi tarafından uygulanan şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumları. [Nurses attitudes towards violence imposed on women by her husband in the family and their professional role in violence]. Hemşirelik Araştırma Dergisi. 2000;2(1):19-32. [Link]
- Kırk BA, Schutte NS, Hine DW. (2008). Development and preliminary validation of an emotional self-efficacy scale. Personality and Individual Differences. 2008;45(5):432-6. [Crossref]
- Totan T, İkiz E, Karaca R. Duygusal öz-yeterlilik ölçeğinin Türkçeye uyarlanarak tek ve dört faktörlü yapısının psikometrik özelliklerinin incelenmesi. [The adaptation of the emotional self-efficacy scale to Turkish university students and the examination of the psychometric characteristics of its structure in one and four factors]. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi. 2010;(28):71-95. [Link]
- Malak Akgün B, Öz F. The evaluation of emotional labor and emotional self-efficacy on burnout among nurses. European Psychiatry. 2017;41(S1):S693. [Crossref]
- Botha F, Booyens F. Family functioning and life satisfaction and happiness in south african households. Soc Indic Res. 2013;119(1):163-82. [Crossref]
- Nordenmark M. The Importance of Job and family satisfaction for happiness among women and men in different gender regimes. Societies. 2018;8(1):1. [Crossref]
- Hjemdal O, Friborg O, Stiles T, Rosenvinge J, Martinussen M. Resilience Predicting Psychiatric Symptoms: A Prospective Study of Protective Factors and Their Role in Adjustment to Stressful Life Events. Clinical Psychology & Psychotherapy. 2006;13(3):194-201. [Crossref]
- Kanbay KY, Işık E, Yavuzaslan M, Keleş S. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili görüş ve tutumlarının belirlenmesi. [Determination of nursing students' views and attitudes regarding domestic violence against women]. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2012;1(2):107-19. [Link]
- Kaplan S, Akalın A, Pinar G, Yılmaz T. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik aile içi şiddet ve aile içi şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları. [Nursing students' attitudes towards domestic violence against women and their occupational roles in domestic violence]. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi. 2014;1(2):26-35. [Link]
- Aktaş B, Kaya F, Bostancı Daştan N. Hemşirelik ve ebellek öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları. [The attitudes of nursing and midwifery students toward domestic violence against women]. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. 2019;14(20):1448-74. [Crossref]
- Ertekin PŞ, Sabancıoğulları S. Nursing and midwifery students attitudes towards violence against women and recognizing signs of violence against women. International Journal of Caring Sciences. 2019;12(3):1520-9. [Link]
- Erenoğlu R, Can R. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumları ve etkileyen faktörler. [The attitudes of nursing students towards violence against women and occupational role in violence and affecting factors]. Van Sağlık Bilimleri Dergisi. 2020;13(2):31-40. [Link]
- Dağlar G, Bilgiç D, Demirel G. Ebellek ve hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları. [Midwifery and nursing students' attitudes towards violence against women]. DEUHFED. 2017;10(4):220-8. [Link]
- Dikmen HA, Marakoğlu K. Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının incelenmesi. [Examination of nursing students' gender roles and their attitudes towards violence against women]. Genel Tıp Derg. 2019;29(2):73-9. [Crossref]
- Mihalic SW, Elliott D. A Social learning theory model of marital violence. Journal of Family Violence. 1997;12(1):21-47. [Link]
- Kodan Çetinkaya, S. Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. [The examination of the relationship between tendency of violence and gender roles attitudes among the university students]. Nesne. 2013;1(2):21-43. [Crossref]
- Bandura A, Caprara GV, Barbaranelli C, Gerbino M, Pastorelli C. Role of affective self-regulatory efficacy in diverse spheres of psychosocial functioning. Child Dev. 2003;74(3):769-82. [Crossref] [PubMed]
- Rigol-Cuadra A, Galbany-Estragué P, Fuentes-Pumarola C, Dolors Burjales-Martí M, Rodríguez-Martín D, Ballester-Ferrando D. Perception of nursing students about couples violence: knowledge, beliefs and professional role. Rev. Latino-Am. Enfermagem. 2015;23(3):527-34. [Crossref] [PubMed] [PMC]
- Krasnoff M, Moscati R. Domestic violence screening and referral can be effective. Ann Emerg Med. 2002;40(5):485-92. [Crossref] [PubMed]
- Kim J, Motsei M. women enjoy punishment attitudes and experiences of gender based violence among phc nursis in rural south Africa. Social Science and Medicine. 2002;54(8):1243-54. [Crossref]
- Lök N, Başoğlu C, Öncel S. Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkileri ve psikososyal desteğin önemi. [Effects of domestic violence on children and significance of psychosocial support]. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2016;8(2):155-61. [Crossref]
- Aydoğdu BN, Çelik H, Ekşi H. The predictive role of interpersonal sensitivity and emotional self-efficacy on psychological resilience among young adults. Eurasian Journal of Educational Research. 2017;(69):37-54. [Crossref]